

STOWARZYSZENIE
WSCHODNIOEUROPEJSKIE
CENTRUM DEMOKRATYCZNE - IDEE

**RAPORT Z DZIAŁALNOŚCI
W 2002 ROKU**

WSTĘP

Rok 2002 był okresem kontynuacji działań Stowarzyszenia na naszym tradycyjnym polu działania, jakim jest Białoruś. Kontynuacja dwóch programów pilotażowych rozpoczętych w poprzednim roku umożliwiła większą aktywność na terenie Ukrainy. Pojawiły się plany dalszego rozszerzenia działalności Stowarzyszenia i realizacji projektów skierowanych na inne kraje Europy Wschodniej, w tym Rosję. Programy realizowane w 2002 roku przez Stowarzyszenie, zarówno na Białorusi, jak i Ukrainie, miały przede wszystkim na celu rozwój i wzmocnienie organizacji pozarządowych oraz wsparcie niezależnych mediów regionalnych. Właśnie te dwa kierunki działań uznaliśmy za najważniejsze ze względu na aktualną sytuację tych krajów. Ponadto, w stałej sferze zainteresowań Stowarzyszenia pozostają działania związane z pogłębianiem tożsamości narodowej. Kontynuowany był program przygotowania grupy trenerskiej dla białoruskich organizacji pozarządowych. Rozpoczęliśmy także dwuletni projekt wsparcia młodych liderów.

Jednocześnie, rok ten był okresem niezwykle trudnym dla Stowarzyszenia ze względu na kryzys organizacyjny i konflikt w zespole. Na skutek złożenia wniosku o votum nieufności wobec Prezesa Zarząd zdecydował o zawieszeniu działalności Stowarzyszenia oraz przeprowadzeniu ekspertyzy dotyczącej procedur finansowych i decyzyjnych. Prezes zawiesił wykonywanie swoich funkcji do czasu wyjaśnienia sytuacji. Firma audytorska, wybrana dzięki pomocy Fundacji im. Stefana Batorego, podjęła się kontroli finansów Stowarzyszenia po zamknięciu bilansu rocznego za rok 2001. Zawieszenie realizacji nowych programów w Stowarzyszeniu trwało cztery miesiące (luty-maj 2002 r.). W tym czasie kontynuowano jedynie rozpoczęte wcześniej projekty. Równocześnie trwały prace nad najniezbędniejszymi procedurami organizacyjnymi - zorganizowano kilka spotkań wszystkich zainteresowanych stron w ramach "okrągłego stołu". Efektami konsultacji było m.in. wypracowanie "Procedury pracy z projektami" oraz powołanie ciała doradczego - Rady Koordynatorów.

Efektom były zmiany we władzach i w organizacji Stowarzyszenia. Do końca roku Stowarzyszenie rozpoczęło funkcjonowanie w nowym kształcie. Walne Zebranie Stowarzyszenia, które zebrało się w 2002 roku dwukrotnie, przyjęło do realizacji przez Zarząd plan działań na lata 2003-2005, jako podstawę dla wypracowania strategii dalszego rozwoju organizacji.

CZĘŚĆ I

Programy realizowane w 2002 roku

W 2002 roku Stowarzyszenie realizowało następujące programy:

- A. Białoruś:
 - I. Program wsparcia mediów niezależnych
 - II. Szkolenie trenerów dla organizacji pozarządowych
 - III. Rozwój organizacji młodzieżowych
- B. Ukraina
 - I. Program wsparcia niezależnych mediów
 - II. Rozwój organizacji pozarządowych - wsparcie organizacji młodzieżowych
- C. Projekty informacyjne

A. BIAŁORUŚ

I. Program wsparcia mediów niezależnych

koordynator: Joanna Kowalska (grant NED 2001-399.0)
Paweł Kazanecki (grant NED 2002-263.0)
grantodawca: The National Endowment for Democracy
wysokość grantów: 98.500 USD i 50.000USD
okres realizacji: 1 października 2001- 30 czerwca 2002,
1 lipca 2002 - 31 stycznia 2003
partnerzy: *Miżnarodny Kantakt,*
Fundacja Rozwoju Prasy Regionalnej (Mińsk)

Celem programu jest poszerzenie dostępu społeczeństwa białoruskiego do niezależnej informacji, walka z państwowym monopolem informacyjnym oraz rozwój niezależnej myśli intelektualnej. Jego zadaniem jest wsparcie i rozwój zarejestrowanej regionalnej niezależnej prasy w Białorusi i rozwój niezależnego czasopiśmiennictwa.

W ramach programu przeprowadzony został w pierwszej połowie roku konkurs grantowy dla prasy lokalnej. Został on ogłoszony dla czterech kategorii wydawnictw periodycznych w regionach: a) biuletyny organizacji pozarządowych (granty do 500 USD), b) lokalne gazety niezarejestrowane (do 2 500 USD), c) czasopisma (granty do 4 000 USD), d) lokalne gazety zarejestrowane (granty do 5 000 USD).

Przyznane zostały 22 granty na łączną sumę 40.100 USD. O ile w programie postawiliśmy przede wszystkim na promowanie rejestracji gazet regionalnych, większość grantów (dwanaście) zostało przyznanych na rzecz lokalnych gazet zarejestrowanych. Jednocześnie w pracy z gazetami niezarejestrowanymi staraliśmy się promować oficjalną formę działalności. Planem Stowarzyszenia jest pomoc wydawcom lokalnym w objęciu całego terytorium Białorusi wydawaniem zarejestrowanych gazet lokalnych. Trzeba tu przypomnieć, że konkurs był przeprowadzony w niesprzyjającej atmosferze dla niezależnej prasy lokalnej. Odbył się on w okresie powyborczym, związanym z represjami ze strony władz wobec gazet niezależnych. Równolegle toczyły się sprawy sądowe dziennikarzy z gazety *Pahonia*, którzy otrzymali kary kilkumiesięcznej izolacji i prac przymusowych.

Osiem grantów zostało przyznanych dla czasopism. Szczególnie chcemy podkreślić wsparcie czasopisma *pArtisan* poświęconego współczesnej sztuce białoruskiej. Nasz grant umożliwił start redakcji tego czasopisma i wypromował je, zarówno na rynku czytelnicy jak i wśród sponsorów. Wsparcie siedmiu innych czasopism pozwoliło wesprzeć rozwój intelektualnego życia Białorusi.

Równolegle do konkursu grantowego zorganizowaliśmy trzy seminaria dla wydawców gazet niezarejestrowanych na temat warsztatu dziennikarskiego w gazecie lokalnej oraz *layout*'u gazety lokalnej. W czasie tych seminariów zachęcaliśmy wydawców gazet do rejestracji i sprzedaży gazet na rynku medialnym.

Dzięki współpracy z Biurem Wykonawczym Zgromadzenia Demokratycznych Organizacji Pozarządowych w Białorusi sporządzona została lista sprzętu biurowego skonfiskowanego organizacjom pozarządowym przez władze białoruskie w okresie kampanii wyborczej w 2001 roku. W wyniku procesów sądowych część sprzętu udało się organizacjom odzyskać. Pozostałe organizacje zostały wyposażone na nowo wyniku rozdanych przez nas 12 grantów na łączną sumę 20.400 USD. Według naszej informacji granty te wspólnie ze wsparciem innych sponsorów pozwoliły w pełni pokryć straty organizacji społecznych w Białorusi. Wszystkie te granty zostały przyznane jeszcze na początku programu w 2001 roku, rozdane jednak częściowo już w 2002 roku.

Projekt prowadzony w drugiej połowie 2002 roku skierowany był wyłącznie do gazet zarejestrowanych, to jest tych, których dystrybucja ma szerszy charakter i które mają większą możliwość dotrzeć do masowego czytelnika. Miało to szczególne znaczenie w okresie przed kampanią wyborczą do władz lokalnych, w której gazety te odegrały znaczną rolę. W efekcie konkursu grantowego wydaliśmy pięć grantów (od 2.500 do 4.000 USD) dla gazet lokalnych. Wszystkie gazety, które otrzymały od nas wsparcie były gazetami rozwijającymi się i dopiero tworzącymi swoją pozycję na lokalnym rynku. Ważnym elementem naszej pracy była współpraca i moralne podtrzymanie zespołu zdelegalizowanej gazety *Pahonia*. Podtrzymanie tej gazety miało znaczenie symboliczne jako znak walki o wolność słowa w Białorusi. W drugim półroczu 2002 wsparliśmy również dwie gazety w Mińsku, których sytuacja w tym okresie była zagrożona. Obydwie gazety pozbawione były wsparcia większych grantodawców. Specjalny grant został wydany dla Białoruskiego Centrum Informacyjnego w Wilnie, które współpracuje z niezależną prasą białoruską.

Warto zarysować szerszy kontekst naszej działalności na rzecz niezależnych mediów. Utworzenie w początku roku przez prezydenta Łukaszenkę specjalnego holdingu medialnego, którego zadaniem jest przejęcie kontroli i wydawanie wszystkich państwowych czasopism literackich, historycznych oraz politologicznych zmieniło radykalnie sytuację na rynku czasopiśmienniczym. Do tej pory wiodące czasopisma takie jak *Krynica*, *Nioman*, *Połymia*, stały się jedynie tubą propagandową reżimu. Zadaniem holdingu stało się stworzenie ideologii państwowej, która została ogłoszona w marcu 2003 roku. Jednocześnie ze wspomnianych powyżej czasopism zostały usunięte niepożądane osoby w tym wszyscy redaktorzy naczelni tych czasopism. Chcąc przedstawić tę dokładnie tę sytuację innym organizacjom pracującym na Białorusi przygotowaliśmy specjalny raport o powyższej sytuacji. Mimo protestów środowisk twórczych w Białorusi, władze nie zmieniły swojego postępowania. Niektórzy z byłych redaktorów naczelnych tych czasopism postanowili wydać swoje własne czasopisma. Chcąc zareagować na tę sytuację, udzieliliśmy wsparcia sześciu czasopismom. Wsparliśmy czasopismo *Dziejastou*, które zostało założone przez część byłej redakcji czasopisma *Połymia*. Wsparliśmy również szczególnie aktywnie niezależne czasopisma historyczne, wydawane zarówno w Grodnie jak i Mińsku, które mają szczególny wpływ zarówno na integrację środowiska historycznego w kraju jak i tworzenie współczesnej naukowej niezideologizowanej historiografii białoruskiej. Ogółem zostało przyznanych 14 grantów na łączną sumę 29.000 USD

W ciągu realizacji całego projektu przeprowadzono osiem wyjazdów studyjnych w regiony Białorusi.

II. Szkolenie trenerów dla organizacji pozarządowych

koordynator: Łukasz Byrski
grantodawca: Charles Stewart Mott Foundation (grant nr 2000-43001)
wysokość dotacji: 120.000 USD
okres trwania projektu: 1 czerwca 2001 – 31 maja 2003
partnerzy: Białoruska Asocjacja Centrów Zasobowych (BARC),
Fundacja Edukacja dla Demokracji (Warszawa).

Celem projektu jest stworzenie grupy trenerskiej, która mogłaby prowadzić zajęcia dla lokalnych liderów organizacji pozarządowych i nauczycieli. W założeniu stać by się ona miała częścią Białoruskiej Asocjacji Centrów Zasobowych (BARC). Celem projektu jest również przekazanie centrom zasobowym wiedzy w następujących sferach:

- rola NGO w społeczeństwie obywatelskim;
- zasady funkcjonowania instytucji społeczeństwa demokratycznego, struktury organizacji demokratycznych;
- umiejętności lidera (rozumienie dynamiki grupy, style liderstwa, dzielenie liderstwa);
- planowanie działalności organizacji;
- prowadzenie zebrania (prawnie, kierowanie spotkaniem, jak przygotować wystąpienie, jak rozwiązywać konflikt);
- dobór członków stowarzyszenia, praca z wolontariuszami;
- podstawy negocjacji (style negocjacji, stadia negocjacji, obowiązki grupy negocjacyjnej).

Projekt ma także sprzyjać pobudzeniu środowiska nauczycielskiego, poprzez cykl szkoleń dotyczących aktywizujących metod nauczania, pracy z samorządem uczniowskim oraz współpracy rodziców, nauczycieli i uczniów na płaszczyźnie szkoły jako naturalnego ośrodka skupiającego znaczną część lokalnej społeczności.

Tworzenie grupy trenerskiej zostało zaplanowane na dwa lata. Do końca 2002 roku odbył się jeden cykl szkoleniowy (trening podstawowy oraz trening zaawansowany) oraz 17 seminariów-praktyk, w których udział wzięło 336 osób.

III. Rozwój organizacji młodzieżowych

koordynator: Paweł Kazanecki
grantodawca: Charles Stewart Mott Foundation (grant nr 2002-00781)
wysokość dotacji: 100.000 USD
okres realizacji: 1 kwietnia 2002 – 31 marca 2004 roku
partnerzy: *Miżnarodny Kantakt* (Mińsk, Białoruś),
Tovarystvo Leva (Lwów, Ukraina),
Spilka Ukrains'koji Molodzi (Kijów, Ukraina)

Celem projektu jest budowa platformy społecznej Ukrainy i Białorusi w regionach jako bazy dla sił demokratycznych oraz przemian obywatelskich na poziomie lokalnym. Nastąpi to poprzez rozwój młodzieżowych organizacji w regionach tych dwóch krajów. Projekt realizował następujące zadania:

- wsparcie organizacji młodzieżowych w obydwu krajach;
- organizacja współpracy między organizacjami młodzieżowymi w ramach regionów oraz między regionalnej;
- rozwój współpracy ukraińsko-białoruskiej, opartej przede wszystkim na organizacjach uczestniczących w tym projekcie.

Część ukraińska projektu opisana jest w części raportu dotyczącej projektów prowadzonych na Ukrainie. W tym miejscu opisujemy działania przeprowadzone w ramach projektu na Białorusi.

Realizacja projektu rozpoczęła się w czerwcu 2002 roku. Przeprowadzono wówczas pierwszą selekcję uczestników. O programie zostały zawiadomione wszystkie ogólnokrajowe organizacje młodzieżowe nie związane z ideologicznymi strukturami państwa. Zaproszono liderów młodzieżowych z regionów, którzy okazali się aktywnymi liderami w okresie kampanii wyborczej 2001 roku lub bezpośrednio po niej. Osoby, które zgłosiły się do projektu, otrzymały zadanie opisanie wizji dalszego rozwoju organizacji młodzieżowych i kierunków ich pracy w ich regionie. W ten sposób zakwalifikowanych zostało 28 uczestników projektu. Pierwsza faza projektu zakładała przeprowadzenie cyklu seminariów przekazujących wiedzę z różnorodnych dziedzin działalności organizacji pozarządowych oraz dających techniczną wiedzę o funkcjonowaniu organizacji pozarządowej. W październiku i listopadzie 2002 roku odbyły się pierwsze dwa seminaria. Dotyczyły one takich zagadnień jak: określenie na czym polega działalność społeczna (definicja trzeciego sektora), budowanie koalicji i sieci organizacji pozarządowych, określenie misji organizacji, programu działania, metod pracy. Seminaria te pokazały potrzebę poszerzenia grupy uczestników. Dlatego też na początek 2003 roku został zaplanowany kolejny nabór uczestników. Kolejne seminaria odbyły się już w 2003 roku. W tym roku odbyć się ma zasadnicza część działań.

B. UKRAINA

I. Program wsparcia mediów niezależnych

Projekt: Skuteczne zarządzanie mediami drukowanymi
Koordynator: Anna Gryżewska
Finansowanie: Polsko-Amerykańsko-Ukraińska Inicjatywa Współpracy (PAUCI)
Wysokość dotacji: 13.815 USD
Czas trwania projektu: 1 września 2001 – 31 lipca 2002
Główny grantobiorca: Polsko-Ukraiński Klub Dziennikarzy "Bez Upzedzeń".

Zasadniczym celem programu było podniesienie kwalifikacji i profesjonalizmu menadżerów gazet społeczno-politycznych. Długotrwałym celem zaś - pomoc ukraińskim redakcjom społeczno-politycznych gazet i ich pełne uniezależnienie finansowe. Organizowane w ramach projektu seminaria miały za zadanie zapoznać słuchaczy z doświadczeniami polskich gazet istniejących na rynku pod kątem ich skuteczności w reklamie i promocji oraz zaznajomienie uczestników z tematami istotnymi dla skutecznego zarządzania gazetami. Adresatami projektu są menadżerowie wydań lokalnych i ogólnokrajowych oraz dziennikarze pełniący w gazecie funkcje związane z reklamą i promocją.

W ramach projektu odbyły się dwa seminaria dla dziennikarzy i menadżerów z pracy ogólnokrajowej (10 osób) i regionalnej (16 osób) oraz staże w Polsce dla trzech grup. Jednej grupy składającej się z 6 osób z prasy ogólnokrajowej i grupy 10-osobowej z prasy regionalnej oraz grupy 7-osobowej mieszanej.

Projekt był dla Stowarzyszenia pierwszym programem dla prasy zrealizowanym na Ukrainie i dlatego też miał dla nas ogromne znaczenie. Dzięki współpracy ze znanym Klubem dziennikarzy "Bez Upzedzeń" poznaliśmy środowisko dziennikarzy na Ukrainie i pracowników najważniejszych gazet ogólnokrajowych i regionalnych. Najcenniejszy jest jednak fakt, że poprzez ten program mogliśmy poznać oczekiwania i potrzeby ukraińskich dziennikarzy i menadżerów gazet. Przeprowadzone podczas trwania projektu rozmowy oraz analiza ankiet uczestników szkoleń i staży zmieniła nasze postrzeganie sytuacji prasy na Ukrainie. Dodatkowo, dzięki realizacji tego programu mieliśmy okazję zacieśnić związki z gazetami i dziennikami polskimi – zarówno o zakresie lokalnym jak i ogólnokrajowym.

II. Rozwój organizacji pozarządowych (wsparcie organizacji młodzieżowych w 8 północnych obwodach Ukrainy)

koordynator: Anna Gryżewska, Paweł Kazanecki
grantodawca: National Endowment for Democracy (grant nr 2002-087.0)
wysokość dotacji: 40.000 USD
okres realizacji: 1 luty - 30 listopada 2002
partnerzy: *Tovarystvo Leva* (Lwów, Ukraina)

Działania w ramach tego projektu są integralną częścią działań realizowanych w ramach projektu *Rozwój Organizacji Młodzieżowych* z grantu Fundacji Motta. Celem projektu jest rozwój organizacji młodzieżowych w regionach Ukrainy i aktywizacja młodzieży w działaniach społecznych. W ramach projektu przeprowadzonych zostało osiem seminariów o tematyce demokratycznego liderstwa, dla wyselekcjonowanych liderów organizacji młodzieżowych z ośmiu obwodów Ukrainy: sumskiego, czernihowskiego, połtawskiego, czerkaskiego, winnickiego, chmielnickiego, tarnopolskiego i żytomierskiego. Łącznie w seminariach wzięło udział 165 uczestników. Oprócz przekazania umiejętności w prowadzeniu organizacji społecznej dokonano selekcji silnych liderów, którzy stali się uczestnikami następnych kursów. Wybrane 98 osób brało udział w czterech seminariach drugiego stopnia. Wszystkie seminaria prowadzili trenerzy *Tovarystva Leva*. Spośród uczestników seminariów wybraliśmy reprezentantów od dwóch do czterech organizacji z każdego obwodu uczestniczących w poprzednich seminariach i zaproponowaliśmy im koordynację dalszych działań w ramach projektu z lokalnymi partnerami w ich obwodzie. Spotkanie tych wyselekcjonowanych grup odbyło się 27-28 listopada w Bruchowiczach. Utworzone zostały zespoły koordynacyjne w obwodach. Każda grupa otrzymała zadanie przygotowania strategii - koncepcji pracy w swoim obwodzie w ramach naszego projektu. Strategie, których prezentację wyznaczono na luty 2003 roku, będą podstawą projektów, które mają być wsparte przez Stowarzyszenie. Działania w ramach tego programu będą trwały do 2004 roku.

C. PROJEKTY INFORMACYJNE

Projekt: Internetowa Kampania Informacyjna (IKI)

Od początku samodzielnej działalności Stowarzyszenia wiedzieliśmy, że w naszej pracy niezbędne jest zapewnienie profesjonalnej informacji oraz rozpowszechnianie informacji o prowadzonych programach. Ze względu na międzynarodowy zasięg oraz stosunkowo niski koszt zdecydowaliśmy o opracowaniu koncepcji działań opartych na internecie (IKI). Wstępny program opracowała Marta Pejda w porozumieniu z Jarosławem Iwaniukiem pod koniec 2001 roku.

Na całość IKI składają się trzy niezależne (jednak ściśle ze sobą powiązane) części, docelowo realizowane poprzez dwie witryny internetowe: www.go2east.ngo.pl oraz stronę domową (home-page) Stowarzyszenia. Home-page Stowarzyszenia - nowoczesna i profesjonalna wizytówka naszej pracy; zawierać będzie podstawowy opis działalności wraz ze szczegółami wszystkich prowadzonych przez nas programów, także tych, których realizacja dobiegła już końca. Zgodnie z ogólną praktyką organizacji pozarządowych, zamierzamy na stronie publikować raporty roczne oraz raporty szczegółowe, dotyczące realizacji poszczególnych projektów, jak również teksty programowe; w początkowej fazie informacje opublikowane będą w trzech językach: polskim, rosyjskim i angielskim. W miarę dalszych możliwości zaś - w języku białoruskim i ukraińskim. Stałą, wydzieloną częścią strony domowej Stowarzyszenia będzie białoruski info-serwis, przeznaczony w szczególności dla

Białorusinów. Jego większość stanowić będzie wyciąg wiadomości z polskiej prasy, zawierający również eseje, komentarze, sprawozdania etc., dotyczące zagadnień transformacji społecznej, budowania społeczeństwa obywatelskiego, wspierania inicjatyw pozarządowych, umacniania procesów demokratycznych i promowania niezależnych form współpracy pomiędzy trzecim sektorem, mediami i samym społeczeństwem. Materiały będą publikowane w języku białoruskim. Trzeci kierunek działań związanych z projektem to strona www.go2east.ngo.pl, część portalu www.ngo.pl zainicjowana przez nieformalną Grupę "Zagranica", której Stowarzyszenie jest członkiem. W styczniu 2002 spośród członków Grupy "Zagranica" wyłoniona została niewielka grupka redaktorów portalu internetowego, do której zostało też zaproszone Stowarzyszenie. Podczas kilku wstępnych spotkań redaktorzy ustalili reguły podziału materiałów na rozdziały, dotyczące poszczególnych krajów, a nasza organizacja podjęła się realizacji części białoruskiej. Ponadto zaproponowaliśmy ogólną strukturę, według której powstawać będzie materiał poszczególnych rozdziałów portalu. Portal www.go2east.ngo.pl jest wspólnym projektem polskich organizacji pozarządowych pracujących za granicą (głównie na Wschodzie). Portal ten stanowi rodzaj narzędzia internetowego, zawierającego w sobie kilka tematycznych baz danych, archiwa, linki oraz inne materiały tekstowe i fotograficzne (w tym mapy), związane z działalnością polskich NGO i ich kontaktami na Wschodzie.

Rok 2002 stanowił okres poszukiwania finansowania dla uruchomienia początkowej fazy IKI, co przyniosło rezultaty w postaci przyznania dotacji na jego realizację przez Ambasadę Królestwa Niderlandów oraz Ambasadę Kanady. Środki finansowe zostały przeznaczone do wykorzystania w roku 2003.

Projekt: Publikacja "Białoruś – III sektor. Naród, kultura, język"

Publikacja, przygotowana pod redakcją Marty Pejdy i zawierająca teksty autorów białoruskich, stanowi kontynuację wydanego w 1998 roku numeru specjalnego biuletynu Fundacji IDEE "Newsletter". Spełnia rolę informatora o życiu niezależnym na Białorusi, z uwzględnieniem tematów takich jak mniejszości narodowe, struktura wyznaniowa kraju, kultura, edukacja, organizacja życia kulturalnego etc. Zależało nam przede wszystkim na pokazaniu zmian zachodzących na Białorusi pod rządami prezydenta Łukaszenki - zmian czysto formalnych, na przykład legislacyjnych i heraldycznych, ale też społecznych, mentalnych i politycznych. Ważną częścią wydania są teksty poświęcone wyborom prezydenckim 2001 roku. Na wydanie składają się teksty kilkunastu autorów białoruskich, przedstawicieli przede wszystkim młodego i średniego pokolenia, oraz CD-ROM z interaktywną bazą danych białoruskich organizacji pozarządowych, przygotowaną przez Białoruskie Zrzeszenie Centrów Zasobowych (BARC). Dysk ten zawiera również pierwszą edycję książki "Białoruś – trzeci sektor", jak też obecne wydanie w wersji elektronicznej.

Wzorem poprzedniego wydania, przygotowane zostały dwie oddzielne wersje językowe - polska i angielska. Środki na dokończenie prac związanych z bazą na CD-ROM oraz na druk wydawnictwa otrzymaliśmy w ramach programu RITA. Druk częściowo sfinansowany został przez National Endowment for Democracy.

Wydawnictwo będzie dystrybuowane wspólnie z Fundacją Edukacja dla Demokracji.

Projekt: Biblioteka i archiwum

Biblioteka Stowarzyszenia to zbiór książek białoruskich z dziedziny szeroko rozumianej humanistyki oraz zbiory niezależnej prasy białoruskiej obejmujące ponad 300 tytułów biuletynów i 30 tytułów gazet oficjalnych. Biblioteka cieszy się dużym zainteresowaniem zarówno studentów jak i doktorantów z uczelni warszawskich, poznańskich i wrocławskich. Archiwum zawiera przede wszystkim materiały na temat działalności oraz sytuacji organizacji pozarządowych Białorusi. Ma ono znaczenie praktyczne przy poszukiwaniu partnerów dla polskich organizacji. Brak systemu dostępu znacznie

utrudnia korzystanie z tych materiałów. W roku 2002 rozpoczęliśmy systematyzację zawartości archiwum, prace są kontynuowane w 2003r.

CZĘŚĆ II

Zmiany organizacyjne w Stowarzyszeniu

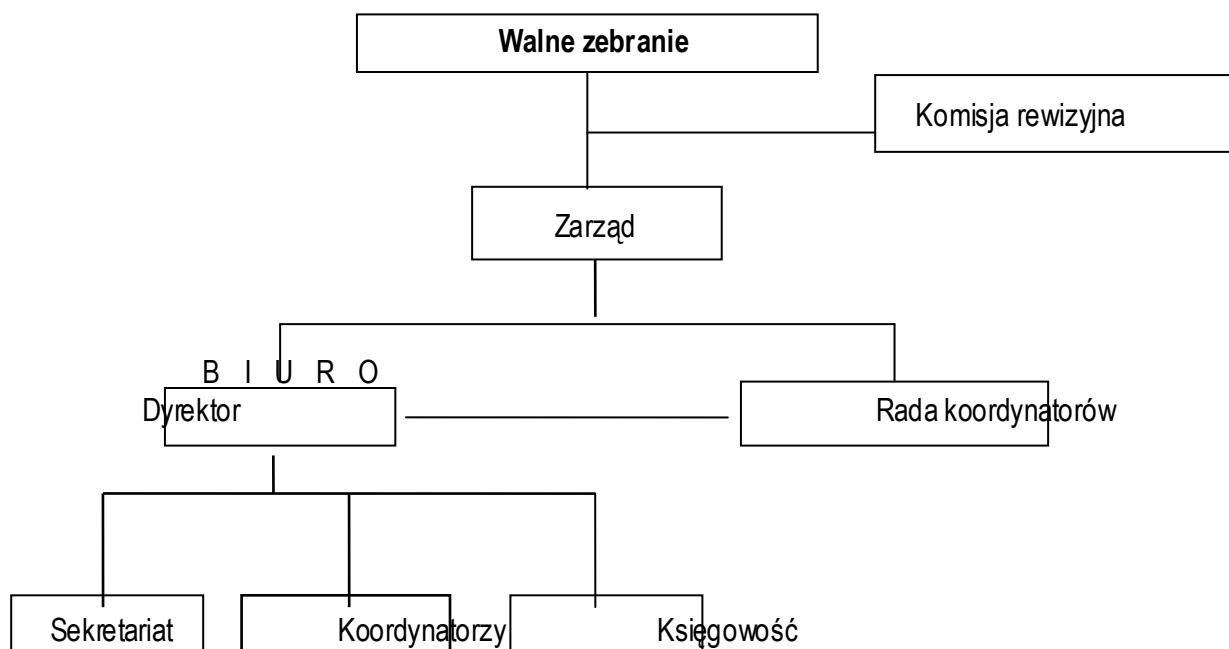
Przeprowadzony w 2002 roku audyt zewnętrzny wykazał, że księgowość Stowarzyszenia jest prowadzona należycie, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Zarówno podatki jak i opłaty ubezpieczeń oraz wszelkie inne należności zewnętrzne w tym rozliczanie programów ze sponsorami są regulowane na bieżąco, zgodnie z umowami oraz polskim prawem. Jednocześnie audyt ujawnił szereg nieprawidłowości w zakresie zarządzania finansami Stowarzyszenia; przede wszystkim wykazał brak dyscypliny wydatków, co przełożyło się na ujemny wynik finansowy. Ponadto ekspert wskazał na wadliwość obowiązujących w Stowarzyszeniu procedur współpracy z koordynatorami programów.

W ciągu roku 2002 odbyły się dwa posiedzenia Walnego zebrania, najwyższej władzy Stowarzyszenia, które zadecydowało o:

- zmianie składu Zarządu - na skutek złożenia rezygnacji przez Aleksandra Szalajkę z pełnienia funkcji, w skład członków powołany został Mariusz Maszkiewicz;
- zmianie składu Komisji Rewizyjnej - w miejsce Radosława Sikory i Jarosława Iwaniuka powołano Agnieszkę Komorowską i Piotra Kosiewskiego;
- włączeniu w prace Stowarzyszenia dziewięciu nowych członków;
- formalnym powołaniu - jako jednostki organizacyjnej - biura Stowarzyszenia wraz z dyrektorem administracyjnym;
- przyjęciu do realizacji zaproponowanego przez Zarząd Planu działań na lata 2003-2005, jako podstawy do dalszego wypracowania strategii rozwoju.

Uzgodniono, iż w dalszej pracy należy dążyć przede wszystkim do rozszerzenia składu Zarządu oraz Komisji rewizyjnej, a także członków Stowarzyszenia.

Aktualną strukturę organizacyjną Stowarzyszenia przedstawia poniższy schemat:



Skład organów Stowarzyszenia na dzień 31.12.2002 przedstawiał się następująco:

Zarząd:

Paweł Kazanecki - Prezes

Małgorzata Naimska - Sekretarz

Mariusz Maszkiewicz - Skarbnik

Komisja Rewizyjna:

Agnieszka Komorowska - Przewodnicząca

Bogumiła Berdychowska

Piotr Kosiewski

W ciągu roku dwóch współpracowników zrezygnowało z dalszej pracy na rzecz Stowarzyszenia, pod koniec roku zaś Zarząd podjął decyzję o nieprzedłużeniu umowy z jednym z koordynatorów projektu. W grudniu 2002 roku Stowarzyszenie zatrudniało dwóch pracowników etatowych oraz trzech współpracowników. Rozpoczęto współpracę z wolontariuszami.

CZĘŚĆ III

Plany działalności na lata 2003 - 2005

W przygotowanym w 2002 roku planie działania organizacji zostały sformułowane następujące cele działalności Stowarzyszenia:

1. Pogłębianie demokratyzacji w Europie Wschodniej oraz innych krajach post sowieckich;
2. Wspieranie ruchów i środowisk pro-demokratycznych w regionie;
3. Wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego poprzez tworzenie i wsparcie instytucji, środowisk oraz inicjatyw społecznych;
4. Wzmacnianie wolności słowa w regionie;
5. Wspieranie świadomości narodowej i kulturowej w krajach post sowieckich;
6. Promowanie tolerancji i walka z ksenofobią;
7. Promocja Polski w regionie;
8. Wzmocnienie stosunków Polska-Wschód

Zasadą wszelkich projektów Stowarzyszenia jest głębokie przekonanie, że podstawą funkcjonowania demokracji jest aktywne społeczeństwo składające się ze świadomych, dobrze poinformowanych obywateli, mających wolny wybór społeczny. Funkcjonowanie więzi społecznych między jednostkami musi być cały czas żywe. Jednostka ludzka nie może w pełni być obywatelem bez jasnej świadomości swojej przynależności kulturowej i narodowej. Wola wolnego wyboru, a więc i demokracja zanikają wraz z zanikiem więzi społecznych i poczucia bycia obywatelem, a więc członkiem społeczności. Budowa społeczeństwa obywatelskiego w regionie może się odbywać tylko we współpracy z liderami środowisk demokratycznych krajów w których pracujemy. Dlatego też, w naszej pracy za najważniejszą sprawę uważamy wspieranie tych środowisk.

W planie przyjętym przez Walne zebranie, docelowe pola działania organizacji zostały rozszerzone na wszystkie ważniejsze obszary byłego Związku Sowieckiego. Ważniejsze pola działania, na których skupimy się od 2003 roku to:

- Ukraina - od 2001 roku dążyliśmy do tego aby Ukraina stała się polem równie intensywnych działań naszej organizacji, jak Białoruś. Ukraina już w 2003 roku będzie stanowić największe pole działania ze względu na ograniczenie działań na Białorusi. Będzie też strategicznym polem działań w ciągu następnych kilku lat;
- Białoruś - stanowi tradycyjny obszar działania Stowarzyszenia, który obecnie buduje naszą pozycję wśród polskich NGOs zajmujących się programami trans granicznymi. Dlatego też powinna ona zostać przez dłuższy czas naszym sztandarowym programem. Jednakże wartość finansowa tego programu będzie się drastycznie kurczyć w następnych latach.

Dwa pierwsze pola działania stanowią będą priorytety funkcjonowania naszej organizacji.

Ponadto zamierzamy rozpocząć działalność w Rosji i Azji Centralnej (Uzbekistan, Kazachstan, Turkmenistan, Tadżykistan), a także rozwinąć działania wokół następujących płaszczyzn:

- Dom Polska-Wschód
- Program Informacyjny: strona internetowa o Białorusi
- Udział w tworzeniu polskiego środowiska NGOs w *cross boarder cooperation*
- Tworzenie grupy międzynarodowej wokół Białorusi

Szczególnie ważna dla naszej przyszłej działalności jest idea Domu Polska-Wschód. Wypracowanie jej jest kluczowe i strategiczne dla Stowarzyszenia. Projekt ten umożliwi może stworzenie podstawy dla długoterminowych programów dla Wschodu; pozwoliłby również rozwinąć

system stypendiów dla osób z krajów wschodnich. Ponadto łączymy z nim nadzieję na uzyskanie w dłuższej perspektywie stabilizacji i niezależności finansowej.

CZĘŚĆ IV

INFORMACJE FINANSOWE

W związku z ograniczeniem działalności Stowarzyszenia, odnotowało ono w 2002 roku znaczny spadek obrotów finansowych. Wielkości przychodów i kosztów były ponad dwukrotnie mniejsze niż w roku poprzednim, co odzwierciedliło się m.in. w wysokości uzyskanych przychodów z tytułu lokat bankowych. Wynik finansowy działalności roku 2002 co prawda jest ujemny, jednakże dzięki działaniom podjętym w drugiej połowie roku, w szczególności przestrzeganiu dyscypliny wydatków, deficyt został możliwie zminimalizowany i ograniczony w zasadzie do kosztów odsetek od zaciągniętego kredytu w latach poprzednich oraz kosztów amoryzacji.

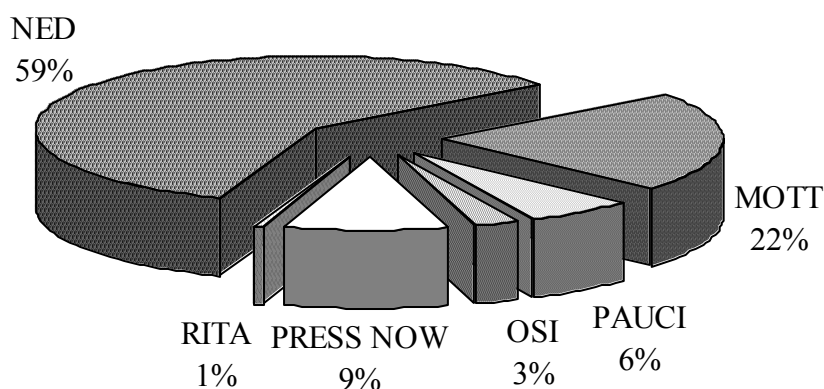
Ponadto częściowo spłacony został deficyt roku poprzedniego (wpłata z tyt. zwrotu kosztów podróży do Waszyngtonu i Sztokholmu w 2001 roku), co zmniejszyło ujemny wynik finansowy 2001 do kwoty 82.453 zł

Poniższe dane obrazują ogólną sytuację finansową Stowarzyszenia, informacje szczegółowe zawiera roczne sprawozdanie finansowe.

Źródła przychodów

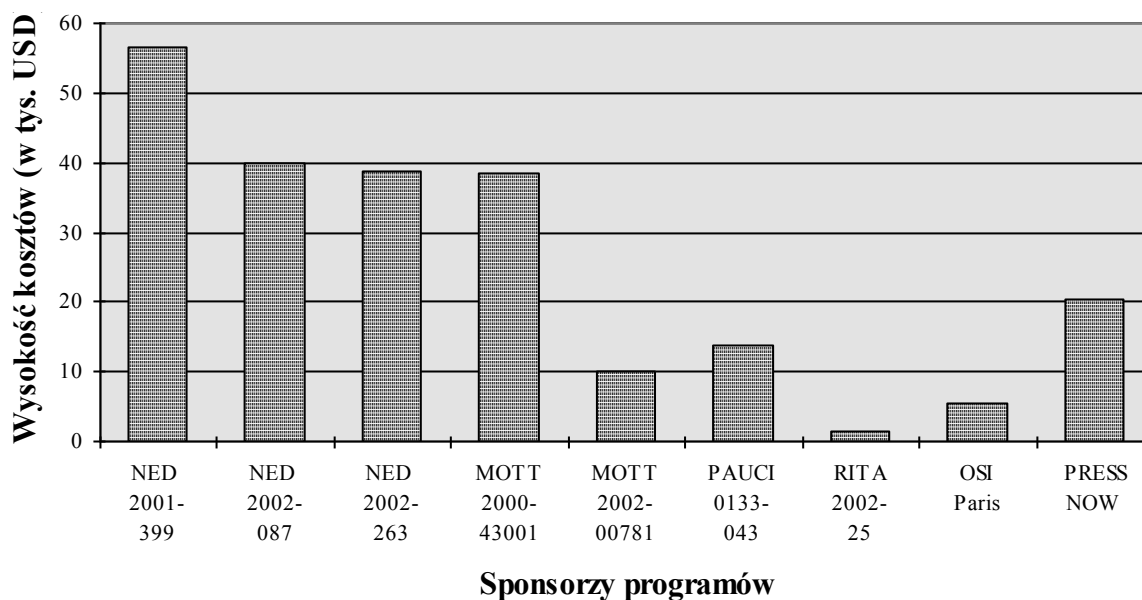
Całkowite przychody Stowarzyszenia stanowiły w 2002 roku kwotę blisko 905.000 PLN (ok. 226.000 USD), z czego 899.000 PLN stanowią przychody na realizację programów (granty i dotacje sponsorów). 0,2% stanowią przychody z tytułu odsetek bankowych, zaś niecałe 0,01% to składki członkowskie.

Największym donatorem Stowarzyszenia pozostaje National Endowment for Democracy (NED), granty przyznane przez NED stanowią blisko 60% całości przychodów rocznych Stowarzyszenia. 3% udział OSI Paryż w przychodach 2002 roku to pozostałość dotacji udzielonej w 2001 roku. Dotacja holenderskiej Fundacji Press Now w całości stanowi grant transferowy przekazany na rzecz Asocjacji Prasy Regionalnej (Brześć, Białoruś). Szczegółowy podział źródeł przychodów z podziałem na grantodawców w 2002 roku przedstawia poniższy wykres.

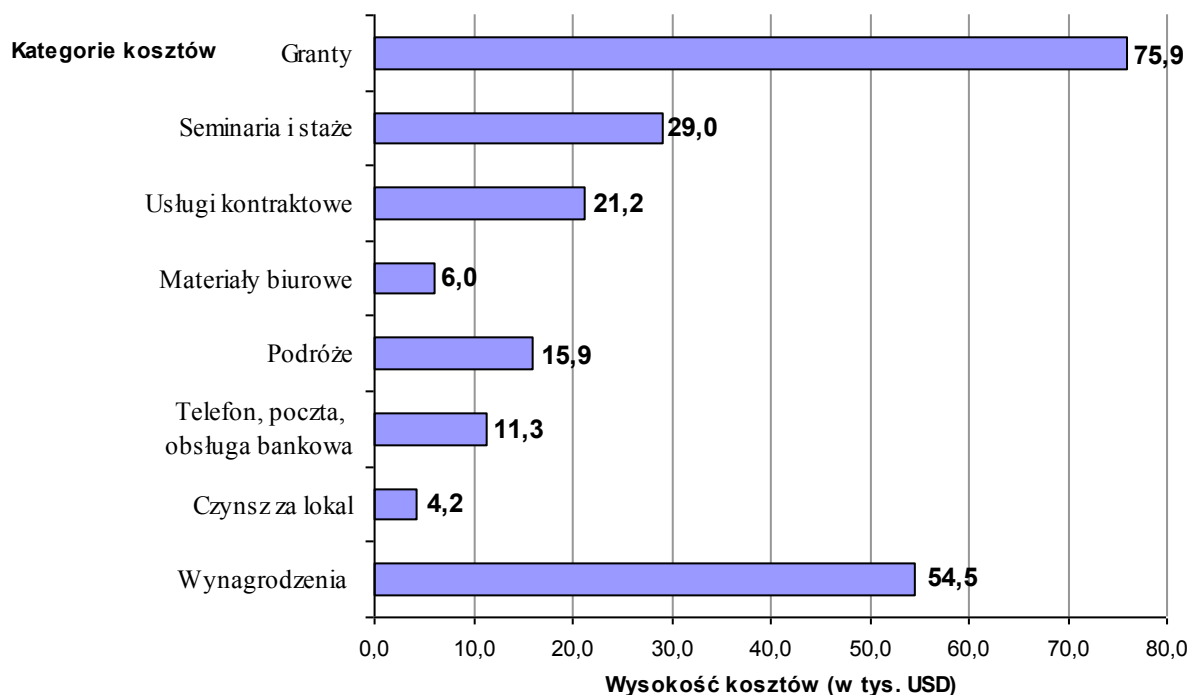


Koszty

Całkowite koszty Stowarzyszenia w 2002 roku wyniosły nieco ponad 934.000 PLN (ok. 233.500 USD), z czego koszty działalności statutowej wyniosły ponad 920.500 PLN. Poniższy wykres obrazuje udział poszczególnych programów w finansowaniu kosztów ponoszonych przez Stowarzyszenie.



Główną kategorią ponoszonych kosztów w ramach realizacji projektów była działalność związana z dystrybucją grantów (konkursy) oraz wynagrodzenia. Szczegóły obrazuje wykres zamieszczony poniżej.



Komentarz do wyniku finansowego

899.411,85 zł	- przychody statutowe
920.509,81 zł	- koszty statutowe
<hr/>	
- 21.097,96 zł	- nadwyżka kosztów nad przychodami (strata na dział. stat.)
+ 5.494,82 zł	- przychody finansowe (lokaty + dodatnie różnice kursowe)
- 13.586,57 zł	- koszty finansowe (odsetki od kredytu PAF-PIO)
+ 5,11 zł	- zysk nadzwyczajny
<hr/>	
= - 29.184,60 zł	- wynik finansowy 2002

Na nadwyżce kosztów nad przychodami składają się (w pewnym uproszczeniu): wysokość amortyzacji środków trwałych oraz koszty prowizji bankowych (3.836,02 zł), koszty osobowe (1.800 zł) i koszty pokrycia VAT w ramach realizacji projektu PAUCI 0133-043 (1.767,36). Dodatkowo na wysokość ujemnego wyniku finansowego roku 2002 wpływ miały koszty spłaty zaciągniętego kredytu. Uniknięto natomiast niekorzystnych ujemnych różnic kursowych - wystąpiły różnice dodatnie.

W roku kolejnym - przy utrzymaniu dotychczasowych standardów zarządzania finansami - możliwe stanie się stopniowe redukowanie deficytu lat ubiegłych. W chwili gdy budżetu nie będą obciążać odsetki od kredytów, przy utrzymaniu się tendencji występowania dodatnich różnic kursowych, możliwe będzie uzyskanie dodatniego wyniku finansowego działalności rocznej, w efekcie - jego częściowe przeniesienie na pokrycie straty (deficytu) lat 2001-2002.

Warszawa, maj 2003

Opracowanie:
M.Dębowska, P.Kazanecki

Współpraca:
Ł.Byrski, A.Gryżewska, M.Pejda, A.Wróbel